

МЕТОДИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ НА ПРИКЛАДІ БРАЗИЛІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЇХ В УКРАЇНСЬКУ ЕКОНОМІКУ

Д. Беліков, аспірант

ORCID ID: 0009-0009-2376-4381

Львівський національний університет природокористування

© Д. Беліков, 2023

<https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.03-04.076>

Беліков Д. Методи залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки на прикладі Бразилії та впровадження їх в Українську економіку

Дослідження досвіду зарубіжних держав містять цінні уроки та стратегії, які можна адаптувати до агропромислового комплексу України. Вивчення таких методів допоможе політикам і зацікавленим сторонам в Україні розробити підходи, що ґрунтуються на фактах, для залучення іноземних інвестицій і сприяння сталому розвитку сільського господарства. Бразилія має успішний досвід залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор, з якого Україна може взяти приклад і використати на свою користь. Виокремлено три основні методи, які принесли результати залучення іноземних інвестицій в АПК Бразилії, зокрема: стимулювання досліджень та інновацій, скорочення бюрократичного апарату та приватизація для України. Такі методи можуть суттєво позначитись на залученні іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс. Отож, заохочуючи науково-дослідну діяльність, таку як співпраця між дослідницькими установами, університетами та приватними підприємствами, Україна може сприяти технологічному прогресу, диверсифікації продукції та сталим сільськогосподарським практикам. Такі чинники зроблять країну більш привабливою для інвестицій, оскільки іноземні інвестори шукають можливості використовувати передові технології та отримати конкурентну перевагу.

Мінімізуючи бюрократичні процеси, Україна може полегшити ведення бізнесу, підвищити довіру інвесторів та залучити іноземний капітал. Це сприятиме створенню та розширенню агропромислових проєктів, що приведе до збільшення припливу іноземних інвестицій.

Відмовляючись від державних активів і заохочуючи участь приватного сектору, Україна може залучити іноземних інвесторів, зацікавлених у придбанні або партнерстві з наявними агропромисловими підприємствами. Приватизація, якщо її проводити прозоро та на справедливих умовах, покращить інвестиційний клімат і сприятиме іноземному інтересу до цього сектору.

Проте успішна реалізація таких заходів потребує сприятливої законодавчої та нормативної бази, механізмів захисту інвестицій та послідовних державних стратегій. Упровадження таких методів забезпечить стале залучення та утримання іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс України.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, прями іноземні інвестиції, методи, інвестиційна привабливість, приватизація, кредитування.

Bielikov D. Methods of attracting foreign investments in the agricultural sector of the economy on the example of Brazil and their implementation in the Ukrainian economy

Exploring the experiences of foreign countries can provide valuable lessons and strategies that can be adapted to Ukraine's agro-industrial complex. By studying these methods, policymakers and stakeholders in Ukraine can develop evidence-based approaches to attract foreign investment and promote sustainable agricultural development. Brazil has a successful experience of attracting foreign investment in the agricultural sector, which Ukraine can learn from and use to its advantage. The authors of the study have identified three main methods that have brought results in attracting foreign investment in Brazil's agricultural industry, including stimulation of research and innovation, reduction of bureaucratic processes, and privatization. These methods can significantly influence

the attraction of foreign investment in Ukraine's agro-industrial complex. By encouraging research and development activities, such as cooperation between research institutions, universities, and private enterprises, Ukraine can promote technological progress, product diversification, and sustainable agricultural practices. These factors can make the country more attractive for investment as foreign investors look for opportunities to use advanced technology and gain a competitive advantage.

By minimizing bureaucratic processes, Ukraine can facilitate doing business, increase investor confidence, and attract foreign capital. This will contribute to the creation and expansion of agro-industrial projects, leading to an increase in the inflow of foreign investments. By divesting public assets and encouraging private sector participation, Ukraine can attract foreign investors interested in acquiring or partnering with existing agribusinesses. If carried out transparently and under fair conditions, privatization can improve the investment climate and generate foreign interest in the sector.

To successfully implement these measures, it is crucial to have a favorable legislative and regulatory framework, investment protection mechanisms, and consistent state strategies. By introducing such methods, Ukraine can ensure a permanent attraction and retention of foreign investments in Ukraine's agro-industrial complex.

Keywords: *agro-industrial complex, direct foreign investment, methods, investment attractiveness, privatization, lending.*

Постановка проблеми. І Бразилія, і Україна є країнами зі значними сільськогосподарськими секторами. Бразилія, відома своїм успішним агропромисловим розвитком, може надати Україні цінні уроки щодо політики, стратегії та практики, які сприяли б зростанню та успіху її сільськогосподарського сектора. Висвітливо деякі ключові уроки, які Україна може почерпнути з досвіду Бразилії для посилення власного агропромислового розвитку. Вивчення досвіду Бразилії та його адаптація до українського контексту можуть сприяти довгостроковому успіху агропромислового сектору України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над дослідженням методів залучення закордонних інвестицій в агропромисловий комплекс Бразилії працювало багато українських та зарубіжних вчених. Зокрема у своїй праці «Агропромисловий розвиток: Уроки Бразилії» німецькі науковці (Medina and Pokorny, 2022b, с. 65) аналізують методи, які використовує Бразилія для залучення іноземних інвестицій у свій агропромисловий комплекс. Дослідження містить успішні стратегії, політику та стимули Бразилії, які зробили її привабливим місцем для іноземного капіталу в сільськогосподарському секторі. Автори досліджують проактивний підхід Бразилії, зокрема агентства зі сприяння інвестиціям, податкові пільги та спрощену нормативно-правову базу, які довели ефективність у залученні іноземних інвестицій до їхнього агропромислового комплексу. О. Г. Татаренко (Татаренко, 2012, с. 73) досліджував проблеми формування інвестиційного клімату в аграрному секторі еко-

номіки України за допомогою вивчення зарубіжного досвіду зокрема бразильського, використання інвестицій у сільському господарстві з подальшим створенням умов для припливу інвестицій в аграрний сектор.

Також таку тематику досліджували в Офісі Президента України, а саме в Інвестиційному Офісі, та виклали у Програмі «АгроІнвест Україна» (WIPO – World Intellectual Property Organization). Автори програми розглядають методи залучення іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс України; досліджують практики зарубіжних держав із успішними моделями залучення інвестицій в аграрний сектор, таких як Бразилія, Канада та Польща. Програма містить конкретні кроки, які Україна може запозичити для залучення іноземного капіталу, зокрема політичні, законодавчі та інфраструктурні реформи. Автори висвітлили важливі аспекти залучення іноземних інвестицій, такі як підвищення конкурентоспроможності українських агрофірм, поліпшення умов доступу до кредитування і розвиток інвестиційного клімату в країні.

У наукових працях Перейра П., Марта С., Сантана С. (Pereira та ін. 2012, с. 94) проаналізовано успішні приклади таких країн, як Сполучені Штати Америки, Бразилія та Китай, і визначено ключові стратегії, які використовуються для залучення іноземного капіталу. Автори також обговорюють важливість створення сприятливого інвестиційного клімату, покращання інфраструктури та впровадження політичних реформ для підвищення привабливості агропромислового сектору України для іноземних інвесторів.

Питання залучення іноземних інвестицій у сільське господарство України вивчають багато українських учених. У їхніх працях (Волощук, Іванишин та Богачик, 2020; Давиденко, 2015; Мельник О., Мельник А., Мельник Л., 2019; Патица, 2018; Чкан, 2020 та ін.) зазначені обсяги, тенденції та основні проблеми іноземного інвестування аграрного сектора економіки України. Проте низка питань визначення раціональних методів відповідних інвестицій потребує продовження досліджень.

Постановка завдання. Наше завдання – аналіз методики залучення іноземних капіталів в агропромисловий комплекс Бразилії та дослідження результатів застосування їх до контексту України.

Методика дослідження та матеріали. Методологічною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених із питань залучення іноземних інвестицій, а також звіти Національного банку України та Світового банку, статистичні збірники Всесвітньої організації інтелектуальної власності та Міжнародної фінансової корпорації.

Для проведення дослідження використано низку методів, як-от: аналіз і синтез для систематизації методів залучення іноземних

інвестицій на прикладі досвіду Бразилії, при аналізі сучасного стану агропромислового комплексу України – метод емпіричного дослідження; при формуванні перспектив для України при використанні методів залучення іноземних інвестицій Бразилії – метод наукового передбачення системно-структурний та абстрактно-логічний (для теоретичного узагальнення та формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Сільськогосподарський сектор Бразилії є одним із найбільших у світі та останніми роками привернув значні іноземні інвестиції. Щоб підвищити свою інвестиційну привабливість, Бразилія запровадила політику, яка зменшила бюрократію, покращила нормативну чіткість і забезпечила стимули для сталого розвитку. Ця політика допомогла Бразилії залучити значні ПІІ у свій сільськогосподарський сектор і зміцнити свої позиції як глобального аграрного гравця (Pereira та ін., 2012, с. 97).

Бразилія реалізувала низку політичних заходів та ініціатив щодо залучення іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс. На рис. 1 показано методи залучення іноземних закордонних інвестицій у АПК Бразилії, які доцільно реалізувати в українській економіці:

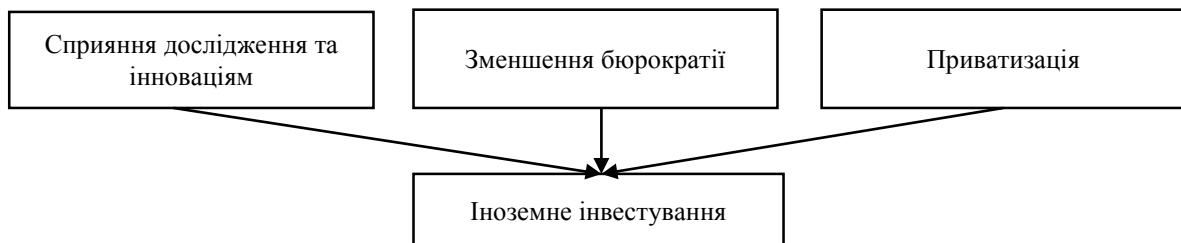

Рис. 1. Методи залучення іноземних інвестицій на прикладі досвіду Бразилії

Зменшення бюрократії: Бразилія вжила заходів для зменшення бюрократії та полегшення ведення бізнесу в країні. Наприклад, Програма спрощення бізнес-середовища спростила митні процедури та скоротила час імпорту та експорту. Відповідно до звіту Світового банку «Легкість ведення бізнесу», рейтинг Бразилії щодо «початку бізнесу» покращився зі 174-го місця 2018 року до 138-го 2020 року (DataBank | The World Bank).

Скорочення бюрократії та покращання бізнес-середовища можуть мати серйозний вплив

на залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України (Халатур 2017b, с. 40). Впроваджуючи заходи щодо спрощення процедур, зменшення регулювання та створення прозорих процесів, країна може істотно збільшити приплив прямих іноземних інвестицій (ПІІ), потенційно досягнувши рівня, подібного до сусідніх країн. Дослідження показали, що зменшення бюрократії та полегшення ведення бізнесу можуть значно вплинути на приплив ПІІ. Таким чином Україна посідає 64-те місце зі 190 економік у Індексі легкості ведення бізнесу Світового

банку за 2020 рік, що вказує на можливості для покращання бізнес-середовища (DataBank | The World Bank).

За даними звіту Міжнародної фінансової корпорації (IFC), 10% покращення легкості ведення бізнесу може призвести до 1% збільшення надходження ПІІ (International Finance Corporation (IFC)). Погляд на сусідні країни, такі як Польща та Румунія, які досягли значного прогресу у зменшенні бюрократії та залученні іноземних інвестицій у сільське господарство, слугує потенційним орієнтиром. Наприклад, 2020 року Польща отримала близько 4-х мільярдів доларів ПІІ в аграрний сектор, тоді як Румунія отримала близько 2,5 мільярда доларів.

Полегшення доступу до кредитів: Бразилія запровадила ініціативи щодо полегшення доступу до кредитів для інвесторів в агропромисловий комплекс. Бразильський банк розвитку (BNDES), наприклад, пропонує позики та фінансові програми для проектів у сільському господарстві, тваринництві та агробізнесі. У 2019 році BNDES схвалив фінансування агробізнесу на суму понад 10 мільярдів доларів США.

Полегшення доступу до кредитів може стати ефективним способом залучення іноземних інвестицій і в український аграрний сектор. За даними Національного банку України, на 4-й квартал 2020 року загальна заборгованість за кредитами агросектору становила приблизно 319 млрд грн (близько 11,4 млрд дол. США). ПІІ в аграрний сектор України протягом багатьох років неухильно зростали. У 2020 році ПІІ в сільське господарство сягнули 1,65 млрд доларів США, що становить значну частку загального надходження ПІІ в країну. Забезпечуючи легший доступ до позик як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів, аграрний сектор України може залучити більше ПІІ. Наприклад, якщо уряд впровадить політику, яка передбачає пільгові відсоткові ставки або гарантії кредитів для сільськогосподарських проектів, це може заохочувати іноземних інвесторів розглянути можливість створення або розширення своєї діяльності в Україні.

Протягом останніх років Український уряд реалізовував різні ініціативи для покращання

доступу до кредитів для аграрного сектора. Наприклад, державний агробанк «Агробанк» пропонує цільові кредитні програми для підтримки фермерів та агробізнесу. У 2020 році Агробанк видав агросектору кредитів на суму близько 14 млрд грн (близько 500 млн дол. США).

Із розширеним доступом до кредитів іноземні інвестори можуть залучити ці кошти для фінансування низки заходів, таких як придбання землі, розвиток інфраструктури, придбання сучасної техніки та обладнання та впровадження передових методів ведення сільського господарства. Це може призвести до підвищення продуктивності, підвищення конкурентоспроможності та загального зростання сільськогосподарського сектора.

Сприяння дослідженням та інноваціям: Бразилія інвестувала значні кошти в дослідження та інновації в агропромисловому комплексі з метою підвищення продуктивності та конкурентоспроможності (Згурська, 2020, с. 192). Наприклад, Бразильська сільськогосподарська науково-дослідна корпорація (Embrapa) розробила нові технології для сільськогосподарського сектора, такі як використання систем no-till і вирощування посухостійких культур. Бразилія збільшила державні витрати на сільськогосподарські дослідження та розробки з 1,4 мільярда доларів США 2014 року до 1,9 мільярда доларів США 2019 року.

Сприяння дослідженням та інноваціям у сільськогосподарському секторі може значно підвищити залучення іноземних інвестицій. Збільшення науково-дослідних та інноваційних зусиль може привести до технологічного прогресу та вдосконалення сільськогосподарської практики. Наприклад, інвестуючи в дослідження для розробки посухостійких культур або технологій точного землеробства, аграрний сектор України може підвищити продуктивність, зменшити витрати та підвищити конкурентоспроможність.

За даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), 2019 року Україна посіла 28 місце у світі за поданими сільськогосподарськими патентами. Сприяючи дослідженням та інноваціям, Україна має потенціал піднятися вище в світових рейтингах, що може

залучити іноземних інвесторів, які шукають сприятливе середовище для сільськогосподарських інновацій (WIPO – World Intellectual Property Organization).

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) у дослідження та розробки (НДДКР) можуть сприяти сільськогосподарським інноваціям. В Україні ПІІ у НДДКР поступово зростає. У 2020 році ПІІ в науково-дослідну діяльність сягнули приблизно 71 мільйона доларів США, що свідчить про зацікавленість іноземних інвесторів у розвитку науково-інноваційного ландшафту країни.

Заохочуючи державно-приватне партнерство та спільні дослідницькі ініціативи, Україна може сприяти розвитку інновацій у сільськогосподарському секторі (Долгошея, 2013, с. 33). Наприклад, спільні підприємства між іноземними інвесторами та місцевими дослідницькими установами сприятимуть передачі знань, застосуванню технологій і комерціалізації інноваційних сільськогосподарських рішень. Залучення іноземних інвестицій тісно пов'язане з дослідницькою та інноваційною екосистемою країни. Потужні дослідницькі установи, добре розвинена інфраструктура, доступ до кваліфікованих кадрів і підтримувальна державна політика можуть вплинути на рішення іноземних інвесторів інвестувати в країну. Через стратегічні інвестиції в науково-інноваційну інфраструктуру Україна може створити середовище, яке сприятиме іноземним інвестиціям в аграрний сектор.

Приватизація: Бразилія також вжила приватизаційних заходів для залучення іноземних інвестицій в агропромисловий сектор. Наприклад, державні компанії, такі як Ceagesp і CERPLAS, були приватизовані з акцентом на модернізацію інфраструктури, підвищення ефективності та створення інвестиційних можливостей.

Приватизація може відіграти вирішальну роль у залученні іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс України. Приватизація часто приводить до збільшення прозорості, ефективності та ринково-орієнтованої практики. Такий покращений інвестиційний клімат робить агропромисловий сектор України більш привабливим для іноземних інвесторів.

Україна володіє значними активами, які можна приватизувати. На 2021 рік в агропромисловому секторі України, за даними Фонду державного майна України, налічують близько 3,5 тис. таких підприємств. Дослідження показали позитивну кореляцію між приватизацією та надходженням прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Наприклад, звіт Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) показує, що приватизація може збільшити надходження прямих іноземних інвестицій до 20%. За даними Державної служби статистики України, Україна вже стала свідком значного надходження прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор, який 2020 року досяг \$730 млн. Збільшити ці цифри може приватизація за рахунок залучення додаткових іноземних інвестицій. Приклади інших країн демонструють потенційні переваги приватизації. Наприклад, після приватизаційних реформ у сільськогосподарському секторі такі країни як Польща та Угорщина відчули суттєве збільшення надходжень ПІІ, що привело до значної модернізації та розширення їхніх агропромислових секторів.

Ключовий фактор – те, що є значний інтерес іноземних інвесторів до сільськогосподарського сектора України через величезні орні землі, сприятливий клімат і зростаючий глобальний попит на сільськогосподарську продукцію. Приватизація може надати інвесторам можливість придбати чинні активи, розширити виробничі потужності та використати ринковий потенціал.

Приватизуючи державні сільськогосподарські підприємства та створивши сприятливе середовище для інвесторів, Україна може залучити більші надходження ПІІ до свого агропромислового комплексу. Цей приплив інвестицій натомість стимулюватиме технологічний прогрес, підвищуватиме продуктивність, створюватиме робочі місця та сприятиме загальному розвитку сектора та економіки загалом.

Висновки. Перелічені методи допомогли Бразилії залучити значні іноземні інвестиції у свій агропромисловий комплекс. За даними Бразильського центрального банку, 2020 року Бразилія отримала 8,7 мільярда доларів США прямих іноземних інвестицій у

сільське господарство, рибальство та лісове господарство, що на 22% більше, ніж попереднього року. Крім того, у звіті Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) у 2021 році Бразилію названо третьою за значенням країною для залучення іноземних інвестицій у сільське господарство.

Використання успішного досвіду Бразилії може допомогти Україні залучити більше

іноземних інвестицій в аграрний сектор, що сприятиме його розвитку, підвищенню конкурентоспроможності та створенню нових робочих місць. Проте важливо також проводити подальші дослідження та аналіз з урахуванням особливостей України для розробки комплексного й ефективного підходу до залучення іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Волощук, Ю. О., Іванишин, С. В. та Богачик, С. В., 2020. Тенденції іноземного інвестування підприємств аграрного сектору економіки. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, 2, с. 95-100.

Давиденко, Н. М., 2015. Залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*, 1(1), с. 124-127.

Долгошея, Н. О., 2011. Організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки. *Вісник ЖДТУ: економічні науки*, 1(55), с. 192-195.

Згурська, О. М., 2020. Формування інноваційних стратегій диверсифікації діяльності агропромислових підприємств. Київ: ННЦ «ІАЕ».

Мельник, О. І., Мельник, А. Г. та Мельник, Л. Б., 2019. Іноземне інвестування як фактор розвитку аграрного сектора України. *Інвестиції: практика та досвід*, 2, с. 32-37.

Офіційний сайт Світового банку [online] Доступно: <http://ukraine.doingbusiness.org/rankings> [Дата звернення 12 листопада 2023].

Патика, Н. І., 2018. Іноземні інвестиції в сільському господарстві України: сучасний стан та вплив на його розвиток. *Інвестиції: практика та досвід*, 5, с. 26-31.

Проект USAID «Економічна підтримка України» [онлайн] USAID Economic Resilience Activity (ERA). Доступно: <https://era-ukraine.org.ua/> [Дата звернення 12 листопада 2023].

Татаренко, О. Г., 2012. Інвестиційна складова розвитку аграрного сектору економіки. *Інвестиції: практика та досвід*, 5, с. 71-73.

Халатур, С. М., 2017b. Перспективні форми організаційного механізму інноваційного розвитку сільського господарства України. *Агросвіт*, 12 червня, с. 36-41.

Чкан, О. І., 2020. Іноземні інвестиції в аграрний сектор України: стан і аспекти розвитку. *Бізнес Інформ*, 2, с. 95-100.

Da Silva Medina, G. and Pokorny, B., 2022b. Agro-industrial development: Lessons from Brazil. *Land Use Policy* [online] 120, 106266. doi: 10.1016/j.landusepol.2022.106266

DataBank The World Bank [online] Available at: <https://databank.worldbank.org/>. [Accessed April 12, 2023].

International Finance Corporation (IFC) [online] Available at: <http://www.ifc.org/> [Accessed November 12, 2023].

Pereira, P., Martha, C. and Santana, C., 2012. The development of Brazilian agriculture: future technological challenges and opportunities. *Agric & Food Secur*, 1 (4) [online] Available at: <https://doi.org/10.1186/2048-7010-1-4>.

WIPO – World Intellectual Property Organization [online]. Available at: <https://www.wipo.int/portal/en/index.html> [Accessed November 16, 2023].

Стаття надійшла 23.11.2023

